

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף צז

ההוא גברא דשאל דזולא מחבריה: מעשה באדם ששאל דלי מחבירו והדלי נשבר. פסק לו רב פפא 'תביא עדים שלא שינית מהשימוש הרגיל בדלי, ותיפטר'.

ההוא גברא דשאל שונרא: מעשה באדם ששאל חתול מחבירו כדי שיאכל את העכברים, והעכברים התאספו והתחברו כנגד החתול והרגו אותו.

יתיב רב אשי: ישב רב אשי והסתפק מה הדין במקרה הזה, האם זה נחשב למתה מחמת מלאכה או לא? והספק - האם בכך שהוא הולך את החתול למקום שיש בו הרבה עכברים, זה שינוי מהשימוש הרגיל בחתול והוא חייב (תס').

אמר רב מרדכי לרב אשי - השואל גבר שילחם עם נשים והן הצליחו להרוג אותו, 'אין כאן דין ולא דיון' כלומר פשוט שהשואל פטור מלשלם, כי גבר לא אמור ליפול ביד נשים. וכך גם כאן החתול לא אמור ליפול ביד עכברים. אלא שהחתול הזה היה מתחילה חלש ולא ראוי למלאכתו, (שיטמ"ק).

איכא דאמרי: החתול הזה אכל הרבה עכברים, התחמם ומת. ישב רב אשי והסתפק האם זה נחשב ל'מתה מחמת מלאכה'? אמר לו רב מרדכי - השואל עבד מחבירו כדי שיבעל את השפחות שלו, ומרוב בעילות 'הנשים הרגו אותו', פשוט שהשואל פטור. כי העבד אשם במה שקרה לו ולא היה לו לבעול כל כך הרבה. והוא הדין בחתול. (שם).

אמר רבא האי מאן דבעי למישאל מידי וכו': הרוצה לשאול דבר מחבירו ולהיפטר מלשלם על הנזקים, יבקש מחבירו 'תשקה אותי כוס מים', והוא ימשוך את החפץ בזמן שהמשאל מביא לו את המים, ואז זו תהיה 'שאלה בבעלים' שהשואל פטור עליה. ואם המשאל פיקח עליו לומר לו 'תשאל קודם את החפץ ולאחר מכן אני אשקה אותך מים', ואז כבר לא תהיה כאן 'שאלה בבעלים'.

אמר רבא מקרי דרזקי: מלמד תינוקות, נוטע כרמים, שוחט, מקיז דם, וספר - של בני העיר, שהם משרתים את בני העיר ומקבלים את שכרם מקופת העיר. אם בזמן שהם משרתים את אחד מבני העיר, בא אחד מבני העיר ושאל מהם חפץ, הרי זו 'שאלה בבעלים'. החידוש הוא, מכיון שהם מקבלים שכרם מקופת העיר, הרי זה כאילו הם משרתים תמיד את כל בני העיר, ולכן כל אחד שישאל מהם חפץ בזמן עבודתם זו 'שאלה בבעלים'. (ריטב"א).

אמרו ליה רבנן לרבא שאיל לן מר: אמרו תלמידיו לרבא - אתה שאול לנו ללמד אותנו תורה כל היום, ולכן אם נשאל ממך חפץ זו תהיה שאלה בבעלים ונהיה פטורים מלשלם על נזקיו. הקפיד רבא על דבריהם ואמר להם - להפקיע את ממוני אתם רוצים? אדרבה! אתם שאולים לי ולא אני לכם, כי אני יכול להחליט שאני רוצה לעבור ממסכת למסכת. כגון אם אני רוצה לחזור על מסכת שלא תשתכח ממני, אני מלמד אתכם אותה. אבל אתם לא יכולים להחליט מה ללמוד. ואם כן אתם שאולים למלאכתי, ולכן אם אני אשאל ממכם חפץ אני אהיה פטור.

ולא היא: הגמרא אומרת שדבריו אינם מדויקים. כי באמת הוא שאול להם 'ביומא דכלה' - בשני החודשים בשנה שהיו מתאספים כל היהודים לשיבות ללמוד תורה, בחודש אלול ובחודש אדר, ואז היה החכם דורש בהלכות החגים הקרבים ובאים. בתקופה הזו הרב משועבד לתלמידים ללמד אותם רק את ההלכות הללו. ואילו בשאר ימות השנה התלמידים שאולים לרב, כי הוא מחליט מה ללמוד איתם.

מרימר בר חנינא: השכיר פרידה לאנשי 'בית חוזאי'. בשעת ההשאלה הוא יצא מביתו לעזור להם לטעון את המשא על הפרידה. במהלך ימי ההשאלה אנשי בית חוזאי פשעו בשמירה על הפרידה, והיא מתה. רבא פסק שהם חייבים לשלם. אמרו רבנן לרבא - הרי זו 'פשיעה בבעלים' והם פטורים מלשלם. רבא התבייש. לבסוף התגלה הדבר שמרימר בר חנינא לא יצא מביתו בשביל לעזור להם בהטענת המשא, אלא בשביל לוודא שהם לא טוענים עליה יותר מידי משא. ואם כן הוא לא עשה מלאכה בשבילם, אלא בשביל עצמו, ולכן אין זו 'שאיילה בבעלים'. עד כאן המעשה.

קושיא: הניחא למאן דאמר: לעיל (דף צה,א) נחלקו הדעות האם 'פשיעה בבעלים' פטור או חייב. למאן דאמר פשיעה בבעלים פטור - מובן מדוע התבייש רבא

בתחילה מדבריו. אבל למאן דאמר פשיעה בבעלים חייב - מדוע הוא התבייש? והרי הוא פסק להם כהוגן!

תירוץ: לא מיפשע פשעו בה: המעשה לא היה שהם פשעו בבהמה, אלא שהיא נגנבה להם והיא מתה כדרכה בביתו של הגנב. [וזו לכשעצמו לא סיבה לפטור אותם, כגלל שגם אם מלאך המות היה עוזב את הבהמה ולא הורג אותה, היא היתה נשארת בית הגנב והם היו חייבים לשלם עליה לבעלים]. רבא חייב אותם לשלם. אמרו לו רבנן - הרי זו 'גניבה בבעלים' ועליהם להיות פטורים. ורבא התבייש וכו'.

משנה: השואל את הפרה שאלה חצי יום ושכרה חצי יום וכו': המשנה עוסקת במקרה שאדם היה גם שואל וגם שוכר, כגון ששאל פרה לחצי יום ושכר אותה לחצי יום וכו' ומתה באונס, שאם הוא שוכר פטור ואם הוא שואל חייב.

המשאיל אומר שאולה מתה: זה הולך על המקרה 'שאל אחת ושכר אחת'. **ביום שהיתה שאולה מתה:** זה הולך על המקרה 'שאלה היום ושכרה מחר'. **בשעה שהיתה שאולה מתה:** זה הולך על המקרה 'שאלה חצי יום ושכרה חצי יום'.

והלה אומר איני יודע: והשואל אומר שאינו יודע האם מתה כשהייתה שאולה או כשהייתה שכורה, חייב לשלם, לפי ש'ברי ושמא ברי עדיף', וכיון שהמשאיל טוען שברי (= ברור לו בוודאות) לו שהיא מתה כשהייתה שאולה והשואל טוען שמא (= שאינו יודע), הכלל שהוא שהולכים אחר הטענה הוודאית.

השוכר אומר שכורה מתה: כנ"ל, אלא שכאן השוכר טוען טענת ברי והמשכיר טענת שמא, ולכן פטור.

זה אומר שאולה וזה אומר שכורה: אם המשאיל טוען שהשאולה מתה, והשוכר טוען שהשכורה מתה, ישבע השוכר שהשכורה מתה ופטור (ויבואר בגמ').

יחלוקו: משנתנו סוברת שממון המוטל בפסק חולקין.

גמרא: שמעת מיניה: משמע ממשנתנו (= 'ברי ושמא ברי עדיף'), שאדם שתובע את חברו 'אתה חייב לי מנה' (= ברי), וחבירו אומר 'איני יודע' (= שמא) חייב, וא"כ קשה על רב נחמן שאמר שפטור לפי שמעמידים את הממון בחזקת בעליו ואין לנו להוציא ממנו ממון מספק.

תירוץ: כדאמר רב נחמן: במשנתנו מדובר שיש ביניהם 'עסק שבועה', דהיינו שחבירו התחייב להישבע לו, וכיון שאומר 'איני יודע' הרי שאינו יכול להישבע, ולכן משלם. **הגמ' מבארת איך יתכן שיש 'עסק שבועה' ביניהם:**

ה"ד עסק שבועה וכו': מקרה כזה יתכן כשהוא תובע את חבירו 'אתה חייב לי מנה', וחבירו אומר 'אני חייב לך רק חמישים ועל השאר איני יודע', שבמקרה כזה הוא 'מודה במקצת' וחייב שבועה על השאר (= הדין הוא שמודה במקצת חייב שבועה, כגון שמודה לו רק על חמישים מתוך מאה, חייב לשלם לו חמישים ולהישבע שלא חייב לו את החמישים הנותרים), אבל כיון שאומר 'איני יודע' הרי שאינו יכול להישבע על השאר, ולכן משלם. **על פי זה הגמ' תבאר כעת איך יתכן 'עסק שבועה' במשנתנו:**

דף צת.

משכחת לה רישא בכ' וסיפא בג': ברישא של המשנה מדובר בשתי פרות, ובסיפא בשלוש פרות. **הגמ' מפרטת:**

רישא בכ': ברישא (= שאלה חצי יום... שאלה היום...) זה יתכן במקרה שהמשאל נתן לו 2 פרות והן מתו, והמשאל אומר לשואל מסרתי לך 2 פרות, חצי יום בשאלה וחצי יום בשכירות או יום אחד בשאלה ויום אחד בשכירות, ושתיהן מתו בזמן שהן היו שאולות, ואומר לו השואל אכן פרה אחת מתה בזמן שהיתה שאולה, אבל על הפרה השניה איני יודע מתי מתה. ונמצא שהשואל מודה במקצת (= שהרי הודה לו על פרה אחת) והתחייב לו שבועה על הפרה השניה, אבל כיון שטוען 'איני יודע' אינו יכול להישבע ולכן משלם.

וסיפא בג': ובסיפא (= שאל אחת ושכר אחת...) זה יתכן במקרה שהמשאל נתן לו שלוש פרות ומתו שתיים מהם, והמשאל אומר לשואל נתתי לך שלוש פרות, שתי פרות בשאלה ואחת בשכירות, ומתו השתיים של השאלה, ואומר לו השואל אכן אחת מאותם שמתו היתה בשאלה, אבל על השניה איני יודע האם היתה של שאלה או של שכירות. ונמצא שהשואל הודה במקצת (= שהרי הודה לו על פרה אחת שהיא היתה שאולה) והתחייב לו שבועה על הפרה השניה, אבל כיון שטוען 'איני יודע' אינו יכול להישבע ולכן משלם.